

A vendégek érkezése előtt hosszan ácsorgott a konyhában. Blanka szellemével akart kapcsolatba lépni. Nézte a készülő ételeket, és várta az angyaljelzését, hogy jelen van, de hiába, nem történt semmi.

Megszólalt a kapucsengő. Gábor kiment az előszobába, és anélkül, hogy megkérdezte volna, ki az, megnyomta a beengedő gombot. Mire visszaért a konyhába, Blanka fényképe, amit maga ragasztott fel a falra, leesett, és a konyhaasztalon pihent a maceszgombóclevés receptje mellett.

Zsófi nyitott ajtót Lajosnak, Zsuzsa unokatestvérének. A férfi nem mindennapi szerzet volt, a család egyfajta fekete báránya. Örök agglegény, teljesen aszexuális tudós ember, akinek sose volt különösebb igénye a társaságra. Életét az orvostudománynak szentelte, és már az odaadásáért megérdemelt volna egy Nobel-díjat. Fiatal kora óta öregesen öltözködött. A körmei végtelenül hosszúak voltak, és rengeteget bagózott. Zsófi kikészített neki egy hamutartót a gangra, és megkérte, hogy a terhesség miatt odabent most ne dohányozzon. Lajos megértően azonnal rá is gyűjtött odakint.

Gábor abbahagyta a főzést, és kiment Lajoshoz csevegni.

– Szia, Gabi! – mondta Lajos nyájasan, és óvatos megölelte unokaöcsését. – Még egyszer nagyon köszö, hogy meghívtatok. Tudom, hogy tudod, hogy nekem is sokat jelent ez a lakás, Blanka meg az emlékek. Tök jó, hogy újra együtt vagyunk pészáchkor. A vallásellenességem nem csökkent, de mégiscsak jó, hogy együtt vagyunk. Anyádat is olyan ritkán látom. Szerintem a temetésen utoljára. Én az áttemetésen ott se voltam. De hallottam, mi történt.

Gábor csak bólogatott, amíg Lajos be nem fejezte a monológját.

– És hogy vannak az egerek?

– Ők remekül. Ha rákos vagy, és egér, akkor jó hírem van. Téged meg tudlak gyógyítani – mondta Lajos betanult, vicceskedő hangon, mint aki ezt a szöveget már vagy ezer orvoskonferencián elsütötte.

– Bárcsak egér lennék! – ironizált Gábor.

Amíg kint beszélgettek, befutott Gábor nővére, Judit, férje, Márk és a három gyerek, Lujzi, Dávid és Benjámín. Judit és Márk imádták egymást, de nem telt el úgy egy nap, hogy ne veszekedtek volna, vagy ne állapították volna meg, hogy nekik el kéne válniuk. A sok veszekedésnek az lett az eredménye, hogy a gyerekek csak ordítva tudtak beszélni. Óriási figyelemigényük volt, amivel úgy le tudtak fárasztani bárkit, hogy aki tehetné, az menekült előlük.

Breier Ádám 83

TÁTOTT SZÁJ

regényrészlet

A gyerekek, amint berontottak, elkezdtek terrorizálni Zsófit. Őt nézték ki fehér rabszolgának az indiános játékokhoz.

– Nekem segítenem kell Gábornak. Teríteni, meg behozni a kajákat.

– De te tökéletes rabszolga vagy. Olyan jó vékony! – kiabálta Dávid. –

84 Kössük le! Kössük le!

– Gábor? Bírod egyedül? – kiabált ki Zsófi. A gyerekek nem várták meg a választ, már húzták is a háló felé, és elkezdtek lekötni a kezét. Így Gáborra maradt a terítés és a vacsora befejezése.

A zsidó menü enyhe magyaros fúzióval készült. Maceszgombócok bako-nyi betyárlevesrel indítottak. A húsos főétel sütőben sült töltött csirke volt, macesszal, reszelt hagymás krumplival és uborkasalátával, Zsófinak pedig külön zöldségfásírt pirult olívaolajban. Desszertnek flódnit rendelt Gábor egy kóser cukrászdából.

Judit belépett a konyhába. Gábor épp a süteményeket rakta át a papírcsomagolásból egy porcelán tálra, majd sietve megforgatta a csirkéket a sütőben. A nővére kezébe vette Blanka fényképet. Nézte egy ideig, majd visszatette a pultra.

– Sok van még hátra? A gyerekek farkaséhesek. Bendzsinek időben kell ennie, mert különben nem alszik, és akkor végünk van.

– Amint megvan, szólok – válaszolt idegesen, és kisietett a tányérok-
kal az ebédlőasztalhoz teríteni. Judit ment utána.

– Hamarosan te is megtudod, hogy a gyerekkel nem úgy van, hogy az ember akkor eszik, amikor épp kedve van.

Márk ücsörgött, a telefonját nyomogatta.

– Hagyd már az öcsédet! Nem látod, hogy itt gebed meg? A gyerekek tudnak azért várni egy kicsit. A szüleitek még ide se értek – mondta fel sem emelve a tekintetét a kijelzőről. – Simon jön?

– Megszólt a családapák gyöngye. Ha ennyire szíveden viseled a sor-
sát, miért nem segítesz neki inkább – vágott vissza Judit.

– Én vendégségben vagyok.

Csöngettek. Megérkezett Gábor anyukája és apukája is. Zsuzsa, ahogy mindig, most is nagyon mosolygós és már túláradóan kedves volt, míg Gyuri, aki szarkasztikus humoráról volt híres, ahogy beléptek, rögtön intézett is egy kedves kommentárt Lajos nadrággjára:

– Újra működik a Május 1. Ruhagyár?

– Még le se vetted a kabátod, de már beszólogatsz? – intette le a férjét Zsuzsa, és kedvesen megpuszilta Lajost.

Gábor odalépett anyjához, és megpuszilta.

– Simon? – súgta a fülébe.

– Nem jön. Azt mondta, hogy csak egy csoportos terápia keretében hajlandó családirag összejönni. Ha elmegyünk egy pszichológushoz. Teljesen meg van hülyülve.

– Lehet, hogy nem rossz ötlet – mondta Gábor.

– Én biztos nem megyek terápiába – hadarta Gyuri, miközben a nappali felé tartott. – Kész az étel? Farkaséhes vagyok.

– Igen. Minden kész. Üljetek le! – kiáltotta el magát Gábor, és fáradtan mindenkit a nappali felé vezényelt.

– Mi nem vagyunk éhesek! – kiáltotta Lujzi torkaszakadtából.

– Játszani akarunk! – szállt be Dávid is az ordítozásba, miközben lökdöste vissza Zsófit a hálószobába. – Te rabszolga vagy, nem mész sehova!

Zsófi kitepte magát a gyerekek fogságából, és megindult az ebédlőasztal felé.

– Lehet, hogy ti nem vagytok éhesek, de a rabszolganő nagyon is. – Zsófi nagy lendülettel levetette magát apósa, Gyuri mellé, és higgadtan végigmérte az asztalon lévő vegetáriánus kínálatot.

Kisebb közelharcok árán, de végül mindenki leült az asztalhoz. Gábor elégedetten nézett végig a társaságon.

– Nagyon örülök, hogy mind eljöttetek. Még mielőtt nekiesnének az ételnek, felolvasnék a Haggadából, hogy mégis meg legyen az esemény ünnepi jellege – mondta Gábor, és elő is vette az imakönyvet.

Lajos szó nélkül felállt. Elővette a cigarettát a zsebéből, és kiment a gangra. A gyerekek – látva a nagybácsi szökését – újra fellázdak, és azonnal felpattantak a helyükről.

– Üljetek le! – szólt rájuk Judit.

– Ha Lajos bácsi kimehet, akkor mi is játszhatunk – mondta Lujza vihogva.

– Üljetek le, de azonnal! – üvöltött rájuk Márk elvörösödött fejjel.

A gyerekek lassan visszatelepedtek a helyükre.

– Éhen halok! – panaszkodott Gyuri.

– Essünk már túl ezen az imán. Kezdd el! – siettette Judit.

– Báruch átá ádojno... – kezdett bele Gábor az imába. Alig emlékezett a héber betűkre, de szép komótosan olvasta az odavonatkozó részeket.

Gábor apja maceszt csipegetett, míg anyja elérzékenyülve hallgatta a fiát. Zsófi mint vidéki keresztény lány teljesen kívülről nézte, ahogy ez a csendben maradni képtelen zsidó család pár percig némán figyelni szüleitől gyermeke apját héberül imádkozni.

Gábor az ima végéhez ért, és becsukta a könyvet. A családja úgy esett neki az ételnek, mint egy kiéhezett kannibáltörzs.

Lajos ráérősen visszasétált a nappaliba.

– Én nem akarok beleavatkozni. Ti úgy élitek az életeteket, ahogy akarjátok. Tőlem akár Jézust is megtalálhatjátok a lelketekben, de engem ettől kiráz a hideg. Hallgatni is képtelen vagyok az ájtatosságot – magyarázta miközben visszaült a helyére.

A levest Zsófi főzte, nagymamája ecetes bakonyi betyárlevesét alkalomhoz illő maceszgombóccal megspékelve.

– Egyfajta fúzió a zsidó és magyar konyha között – tette hozzá Gábor, miközben mindenkinek mert a tányérjába.

86

Nagyobb viták és hangoskodás nélkül lement a vacsora. Mindenki elégedett volt a sorsával. Gyuri, aki ritkán dicsér, mindenfajta szarkasztikus felhang nélkül, külön megjegyezte Zsófinak, hogy elképesztően finom a leves. De a többi családtag körében is ez volt a legnépszerűbb fogás, még a gyerekek se panaszkodtak rá, mindegyik megette a neki kimért adagot. Gábor figyelte Zsófit, aki végig mosolygott. A nő gyakran mondta neki, hogy mennyire zavarja, hogy ő soha nem elég jó Gábor családjának, de most büszkének látszott.

– Ki akar zsinagógába jönni velem? – kérdezte Gábor lelkesen a jóllakott társaságot.

Senki nem reagált.

– Na, úgy, mint régen. Nem kell végigülni az egészset. Belehallgatunk, köszönünk az ismerősöknek, és eljövünk.

A családtagok a legkülönbözőbb kifogásokkal álltak elő:

– Én szívesen mennék, de a gyerekek ez most nem lenne jó ötlet – magyarázta Judit.

– Odáig most biztos nem gyalogolok el, és ott meg leparkolni tiszta lehetetlenség – szólalt meg Gyuri, kikérve már magát a feltételezést is, hogy ő ilyen körülmények között csatlakozni tudna a többiekhez.

– Apádnak valami van a bal térdével. Alig tud ráállni. Orvoshoz nem megy, lefogni nem akar. Azzal hülyít, hogy készüljek fel a hosszú, magányos öregkorra, mert ő már nem lesz velem sokáig. Nem tudok vele mit csinálni – fakadt ki Zsuzsa, teljesen elterelve a témát Gábor kérdéséről.

– Tudod, nekem mi a véleményem erről az egész ájtatoskodásról – mondta vállvonogatva Lajos.

– Nagyon fáradt vagyok. Nagy baj lenne, ha én se mennék? – kérdezte Zsófi nyájas hangon.

– Semmi baj. Én szívesen elmegyek egyedül is – mondta Gábor elnézően.

A vendégek lassan elbúcsúztak. Gábor közelebb lépett az anyjához.

– Keresek egy pszichológust, ha ezen múlik.

– Majd megbeszéljük – mondta, miközben Gábor felsegítette rá a kabátját.

Zsófi leszedte az asztalt, Gábor pedig kicipelt minden tányért és poharat a konyhába.

– Nehogy elmosogass! Pihenj! Majd én megcsinálom, ha hazajöttem.

A Deák térnél eszébe jutott egy emlék. Kísgyerek volt, és még családostul mentek a templomba. Blanka megkérte, hogy karoljon belé, és kísérelje,

mert bizonytalanul jár. Gábornak kényelmetlen volt a nagymamája tempójában sétálni, de megtette. Blanka az apjáról mesélt, aki elhagyta az ortodox közösséget Viznitz-ben, hogy a liberálisabb Magyar Királyságban telepedjen le. Az volt a terve, hogy meggazdagszik, és elvesz egy gazdag nőt. Szegény maradt, és szegény nőt vett el. Kilenc gyerekük született, de sose panaszkodott. Gyalog járta a környező falvakat. Minden este fáradtan ért haza. Alig maradt neki vacsora, mégis minden este imádkozott Istenhez, hogy a gyerekeinek jobb élete legyen. Gábor gyerekként nem értette, hogy miért meséli el neki Blanka ezt a történetet, de örökre megmaradt benne a kép a sáros lábú dédapjáról, ahogy az korgó gyomorral az ágya mellett imádkozik. Most, hogy szinte már apaként, teli hassal, tiszta cipőben ért a zsinagógához, végre megértette a történet lényegét. A kipáját csak itt vette elő a zsebéből. Megcsókolta, és feltette a fejére.

Egy évig járt zsidó gimnáziumba, és akkor mindig így csinálták. Senki se akart az utcán kipában járni, de az iskolában kötelező volt, ezért csak azelőtt tették fel a fejükre, hogy beléptek volna az épületbe. Az apja, Gyuri akarta, hogy zsidó iskolába járjon. Ők nem voltak hívők, de nem szerették volna elvenni az esélyt Gábortól, hogy az legyen. Nem lett, de ezért az egy dologért hálás volt az apjának, mert így saját döntéséből válhatott ateistává.

Állt a zsinagóga előtt, és a tömeget nézte. Többen beszélgettek odakint, mint ahányan imádkoztak odabent. Az arabos mintákkal díszített épület már gyerekkorában is csodálattal töltötte el. Nagy volt, és várszerű. Az oldalfalán emléktábla jelezte, hogy 1944-től itt állt a budapesti gettó egyik bejárata. A nációk ugyan elpusztították a magyar zsidóság nagy részét, de ezt az épületet nem bántották. Csakhogy időközben a közösség többsége elvesztette a hitét, és most már kizárólag a nagy ünnepek alkalmával jöttek, és nem azért, hogy Istennel, hanem hogy ilyenkor régen nem látott ismerőseikkel találkozzanak itt.

Gábor nem akart beszélgetni senkivel. Egyből bement, és keresett magának egy helyet az alsó szinten. Az ima lassan véget ért. Horwitz rabbi lejött a szószékről, majd felmászott a karzatra, ami a templomhajó oldalában a hívők között helyezkedett el. Míg az imát héberül, addig a szentbeszédet – vagy más néven az útravalót – magyarul mondta el:

– A pészách jelentősége nem más, mint az isteni szabályrendszeren belüli szabadság elfogadása. A kivonulás Egyiptomból Izrael népének nemzetté alakulását jelentette. Minden egyes rabszolgának a személyes felszabadulást hozta el, ami elkerülhetetlenül együtt járt a felelősségvállalással. Mikor Mózes lehozta a tíz parancsolatot a Sínai-hegyről, és szembesült azokkal a bűnös cselekedetekkel, amiket elkövetett a nép, amíg ő Istennel

tárgyalt, egy új korszak kezdődött. A nép végül – látva Mózes dühét és a tíz-parancsolatot – jó útra tért, és elfogadta a rá rótt szabályokat.

Gábor nem tudott nem a saját felszabadulásán mélni. Arra jutott, hogy nem véletlen, hogy le akar számolni fiatalkori vétkeivel, hiszen
88 anélkül nem tudna szembenézni az apasággal. Nemcsak Fruzsi, de Blanka áttemetése miatt is gyötörte a bűntudat. Mégiscsak ő volt az, aki nem akart beletörődni az első temetésen elkövetett hibába. Sőt a rabbi tiltó szavai ellenére erőltette, hogy nyissák fel újra nagyanyja sírhelyét, és helyezték át a koporsót.

– Figyelmeztetem a jelenlévőket, hogy amíg az ünnep az Izraelben élőknél hét napig, addig a diaszpóra népének nyolc napig tart. A kovászentesség nemcsak egy szimbólum, hanem testi megtisztulás is. A múlttól szabadulunk meg, ahonnan jövünk, azért, hogy könnyebben haladjunk afelé, ahová tartunk.

Gábornak nagyon tetszett Horwitz rabbi szónoklata. A rabbi mély és erős hangja, ami mikrofon nélkül is betöltötte a templom monumentális terét, megnyugtatta. Másrészt elbűvölte az, hogy ez a férfi képes volt olyan egyszerűséggel közvetíteni ezeket az ősi történeteket, hogy azokban egy Gáborhoz hasonló ateista ember is könnyen magára ismert. Még a templomban eldöntötte, hogy be fogja tartani a nyolc napos kovásztalanságot, még akkor is, ha amúgy Lajossal értett egyet a vallásellenességben. Nem azért fogja megtartani, mert Isten így kívánja, hanem mert önmagának van szüksége egy szabályra, egy kihívásra, aminek a segítségével – ha minimálisan is, de – szembe tud nézni saját limitált egzisztenciájával.

Hazafelé azon morfondírozott, hogy milyen lehet rabbinak lenni, és nemcsak hinni, de hitet is adni másoknak. Naiv és talán buta gondolat volt, mégis végtelen kíváncsisággal töltötte el. Ott állt föllette ez a kövér, minden gesztusából kiegyensúlyozottságot sugárzó ember, akivel nem értett egyet, de irigyelte. Horwitz rabbiban volt hit és erő. Gábor képtelen volt hinni. Ő már annak is örült volna, ha ideig-óráig meg tudná találni a belső békéjét.

